

Tyyini ja Myrsky – etunimien kiehtova kirjo

Nomen est omen, 'nimi on enne'. Tämä hokema on kenties tuttu jopa latinaksikin, niin usein sen on kuullut yhtenä ”lentävistä lauseista”. Mutta pidämmekö väitettä totena? Kiinnostavaa olisi ylipäänsä tietää, millaisia unelmia, uskomuksia ja tavoitteita nimeämisen taustalla voi olla. Etenkin silloin uteliaisuus herää, kun ratkaisu on melko persoonallinen. Pari vuotta sitten miljardööriyrittäjä Elon Musk ja muusikko Grimes (Claire Boucher) antoivat toiselle lapselleen nimen *XÆ A-Xii*. Vähemmän erikoisiin vaihtoehtoihin mieltyneet saattoivat pudistella päätään: kohtaakohan nimen kantaja ongelmia vaikkapa esittäytyessään?

Nimien antamisen perusteet ovat vaihdelleet halki vuosisatojen. Esikristillisinä aikoina suomalaiset poimivat käyttöönsä luontoa kuvaavia sanoja, kasvien ja eläinten nimiä: *Tammi* ja *Raita* tai *Susi* ja *Hirvi*. Luonto on tarjonnut nimen etsijälle mahdollisuuksia myöhemmin. Kukkia ihastellaan ensisijaisesti niiden kauneuden vuoksi. Tuo ominaisuus on varhemin yhdistetty lähinnä tyttöihin, mikä on johtanut nimien sukupuolittumiseen: *Hilla*, *Kielo*, *Lemmikki*, *Lilja*, *Ruusu* ja *Vuokko*. Ympäröivän todellisuuden vastakohtaisuudetkin on huomioitu. Niin *Aamu* ja *Iltta* kuin *Suvi* ja *Talvikin* on hyväksytty nimiksi.

Katolisen kirkon ja vieraskielisen hallinnon myötä 1000-luvulta lähtien vanhat suomalaiset nimet tekivät tilaa uusille. Alun perin vierasperäisistä nimistä syntyi myös kansanomaisia rinnakkaismuotoja, jotka sittemmin vakiintuivat: esimerkiksi *Birgitta* (→ *Pirkko*), *Cecilia* (→ *Silja*), *Elisabet* (→ *Liisa*) ja *Margareta* (→ *Marketta*) sekä *Henrik* (→ *Heikki*), *Jacobus* (→ *Jaakko*), *Laurentius* (→ *Lauri*) ja *Benedictus* (→ *Pentti*).

Jos uskoo nimen olevan enne, onnekkiaan lähtökohdan tuntuisivat takaavan 1800-luvun toisella puoliskolla, kansallisen heräämisen aikana annetut nimet. *Siviä* ja *Tyyini*, *Jalo* ja *Tarmo* – asianomaisella olisi haaveiden mukaan hienoja ominaisuuksia! Tosin *Lauba*, *Hellä*, *Kaino*, *Rauha* ja *Vieno* tuntuvat ohjaavan naisen luonteen toivottua laatua varsin yksioikoiseen suuntaan. Toisaalta ei kai miehenkään olisi helppo jatkuvasti olla *Sulo*, *Tenho*, *Uljäs*, *Urho* tai *Valio*? Lapsikuolleisuuden yleisyys lie osaltaan vaikuttanut siihen, että pienen ihmisen varttumiseen aikuiseksi on uskallettu luottaa hieman varauksellisesti. Toki vastasyntynyt on herättänyt kiitollisuutta: *Lahja*, *Laina* ja *Unelma* tai *Aarre*, *Toivo* ja *Valo*.

Muutkin erilaiset yleisnimet ovat päätyneet erisnimiksi. *Ansa*, *Aura* ja *Siru* tuntuvat ensi kuulemalta oudohkoilta vaihtoehdoilta, mutta äänteellisesti ne ovat viehättäviä. Sukupuolta korostavat hiukan epätavallisesti puolestaan *Mies*, *Sulho* ja *Ukko*. *Meri*, *Satu*, *Taika* ja *Taru* herättänevät välittömästi myönteisiä mieliteitä. *Toimi* ja *Usko* taas kytkeytyvät hyvinä pidettyihin arvoihin. Yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi, välirauhan aikana, ilmaantuivat nimet *Voitto* ja *Taisto*.

Nimetyn sukupuoleen saattoi kansainvälisissä yhteyksissä vanhastaan liittyä ongelma. Monissa kielissä naistennimet päättyvät *a*:han (*Julia*, *Giulia*), miestennimet *o*:hon (*Julio*, *Giulio*). Olen saanut lukuisia kirjeitä, jotka alkavat puhuttelusanalla *Mr* tai *Monsieur*. Onkohan Pirkka-Pekka usein *Ms* tai *Madame* Petelius?

Viime vuosina sukupuolineutraalit nimet ovat lisääntyneet. Ne eivät kuitenkaan ole täysin uusi ilmiö, vaan niitä on ollut jo 1900-luvun alussa. Nykyisin niiden valinnalla voidaan kui-

tenkin korostaa sitä, että lapselle jää mahdollisuus määritellä minuutensa myöhemmin. Ne saattavat liittyä vetisiin elementteihin kuten *Aalto*, *Maininki*, *Puro* ja *Tyrsky* tai eri tavoin säähän kuten *Pouta*, *Lumi*, *Aurinko* ja *Salama*. Lisää ponnekkuutta on jo seuraavissa nimissä: *Myrsky*, *Pyy* ja *Tuisku*. Luonnon koristeellisuuden kirjaavat puolestaan *Ruska* ja *Kuura*. Kaikki puustoon liittyvä on meille suomalaisille tärkeää, mikä näkyy useista tarjokkaista: *Paju*, *Saarni*, *Kataja*, *Naava*, *Havu* ja *Silmu*.

Laki määrittelee, millaiset etunimet Suomessa kelpaavat. Nimi ei esimerkiksi saa aiheuttaa pahennusta tai haittaa tai muistuttaa sukunimeä. Kiintoisaa on kurkistaa nimilautakunnan vuonna 2021 puoltamien ja puoltamattomien etunimien listaa. Seuraavassa on esimerkkejä hyväksytyistä tarjokkaista: *Lootussydän*, *Maasikas*, *Melkor*, *Noelius*, *Okaviir*, *Oudokka*, *Pampsa*, *Peekoo*, *Rivakka*, *Tuhka* ja *Äälö*. Näitä sen sijaan ei kelpuutettu: *Häiriö*, *Ikuinen Taivaan Jumala*, *Kabvi*, *Lieviö*, *Lordi*, *Lucifer*, *Maito*, *Misfit*, *Moukari*, *Nosferatu*, *Peeveli*, *Soinitar*, *Taata*, *Tietäjä* ja *Tuomisentytär*. Jälkimmäisiä katsellessaan joissakin tapauksissa voi ehkä iloita siitä, että meillä on nimilautakunta? Olisikohan *Maito Kabvi* mahtanut olla koko elämänsä tyytyväinen huumoripitoiseen nimeensä?

Nimen perusominaisuutena pidetään sen pysyvyyttä, ja se yksilöi kantajansa. Siksi sitä annettaessa pitäisi harkita tovi. Olisi toivottavaa, että se todennäköisesti olisi asianomaiselle

mieluisa eikä sitä tarvitsisi muuttaa. Välttämättä oma nimi ei kuitenkaan tunnu hyvältä. Sinänsä kaunis nimi kytkeytyy vanhempien suosimaan mutta itselle vieraaseen viitekehukseen: *Piano* tai *Mustang*. Jotkin äänteet, kuten *r*, *ä* tai *ö*, eivät kaikkia ihastuta. Tai nimien *Urho*, *Uuno* tai *Yrjö* käyttö vähenee, jos niiden sävy yleisnimenä hahmotetaan kielteiseksi. Jos nimi on hyvin harvinainen, sen saaja saattaa kokea itsensä jopa ulkopuoliseksi. Siksi on mainiota, että etunimi on milloin tahansa vaihdettavissa lähes ongelmitta!

Tietyt nimet ovat muotia aikansa. Tällä hetkellä lasten syntymästä kertovilta palstoilta on nähtävissä, että he saavat esimerkiksi vanhahtavilta kuulostavia, usein vierasperäisiä nimiä kuten *Eleonora Matilda* ja *Celina Roosa Amanda* tai *Patrik Joonatan* ja *Arvid Erik Mikael*. Osittain valintoja voi perustella niiden käyttökelpoisuudella kansainvälisissä kontakteissa: ääntäminen ei tuota ongelmia suomea taitamattomallekaan. Mukana on ehkä yllättäen myös vanhoja nimiä kuten *Hilma Vanamo*, *Alisa Leila Helena*, *Sulo Kosti* tai *Uuno Veikko Verner*. Nyt suosiossa tuntuu olevan kolmen nimen yhdistelmä. Uteliaana jää odottamaan: josko konsaan palaavat *Leenat*, *Liisat* ja *Maijat* sekä *Kallet*, *Matit* ja *Pekät*?

Pirkko Muikku-Werner

Kielenkäytön tutkija
Itä-Suomen yliopisto